

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สังคมมนุษย์เป็นสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ลักษณะการเปลี่ยนแปลงจะช้าหรือเร็วก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมหลาย ๆ อย่างเป็นตัวกำหนด การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นสิ่งหนึ่งที่เป็นตัวกำหนดคือการมีนวัตกรรม (innovation) เกิดขึ้นในสังคม ในเรื่องนี้ นักเศรษฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียงคือ Joseph Schumpeter ได้ให้ความเห็นว่า การลงทุนเพื่อก่อให้เกิดการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาในระบบเศรษฐกิจ จะมีผลทำให้ระบบเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วได้ โดยให้ความสำคัญของนวัตกรรม และผู้ประกอบการ (entrepreneur) ให้นิยามว่าการสื่อสารเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างไร" บุญเกษม เสริมวัฒนากุล (2527: 516) ได้วิเคราะห์ว่า "นวัตกรรม ที่เกิดขึ้นในสังคมคือความคิด การปฏิบัติ หรือวัตถุที่บุคคลเห็นว่าเป็นสิ่งใหม่ และจะถูกถ่ายทอดไปยังสมาชิกในระบบสังคม กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็จะมีการเผยแพร่และการเผยแพร่ก็เป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสาร" แนวความคิดที่สำคัญที่สุดของการสื่อสารเพื่องานนวัตกรรมก็คือการสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นที่ขาดเสียไม่ได้ของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพราะเมื่อมีการคิดค้นนวัตกรรมเกิดขึ้นในสังคมก็จะต้องมีการแพร่กระจาย (diffusion) ไปในสังคมซึ่งจะก่อให้เกิดปฏิบัติการยอมรับหรือปฏิเสธจากสังคมนั้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยพิจารณาจากธรรมชาติหรือลักษณะของหน่วยที่ยอมรับหรือปฏิเสธนวัตกรรม จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับบุคคล เป็นการมองในระดับย่อยของการเปลี่ยนแปลง (micro analytic approach) โดยการเปลี่ยนแปลงในระดับนี้อาจจะมีผู้เรียกแตกต่างกันไปว่า การเผยแพร่ (diffusion) การยอมรับ (adoption) การทำให้ทันสมัย (modernization) การสังสรพันของวัฒนธรรม (acculturation) การเรียนรู้ (learning) การชักเลาทางสังคม (socialization) การสื่อสาร (communication)

2. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับสังคม เป็นการมองในระดับใหญ่ของ การเปลี่ยนแปลง (macro analytic approach) โดยการเปลี่ยนแปลงในระดับนี้อาจจะมีผู้เรียกแตกต่างกันไปว่า การพัฒนาการ (development) การทำให้เกิดความแตกต่าง (differentiation) การบูรณาการ (integration) การปรับตัว (adaption)

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคมมีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน อย่างใกล้ชิดและกระบวนการของการสื่อสารเป็นส่วนที่สำคัญยิ่งที่ขาดเสียไม่ได้ของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การทำให้ทันสมัยและการพัฒนาการ แนวความคิดเกี่ยวกับ "ความทันสมัย"

ในกระบวนการพัฒนาของประชาคมข่าวสารที่พัฒนาทั้งในทางวัตถุและตัวบุคคล ประเทศ จะพัฒนาให้ก้าวหน้าไปไม่ได้ ถ้าหากซึ่งบุคคลที่ทันสมัย (Modern man) การที่บุคคลจะ พัฒนาเป็นคนทันสมัยได้นั้น ตามแนวความคิดจากการศึกษาของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทางด้าน สื่อมวลชนได้เสนอไว้ดังนี้คือ "บุคคลนั้นจะต้องมีคุณสมบัติทางจิตวิทยาหรือความรู้สึคนึกคิด หัตถ์คดี และพฤติกรรมบางอย่าง คุณสมบัติเช่นนั้นบางครั้งก็เรียกว่า Modernity และ กระบวนการที่ทำให้บุคคลพัฒนาตามคุณสมบัติเช่นนั้นเรียกว่า Modernization"

Rogers (1969: 102) ได้ให้คำนิยามว่าการทำให้ทันสมัย (modernization) เป็นกระบวนการที่บุคคลเปลี่ยนแปลงสภาพการดำเนินชีวิตจากแบบดั้งเดิมมาเป็นแบบที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น

Inkeles & Smith (1976: 19-25) ได้ให้ความเห็นว่า คนที่มีลักษณะ สมัยใหม่จะมีลักษณะดังนี้คือ

1. มีความพร้อมที่จะพบกับประสบการณ์ใหม่
2. มีใจเปิดกว้างในการเปลี่ยนแปลงและรับสิ่งใหม่
3. เห็นคุณค่าของเวลา
4. มีการวางแผนในการดำเนินชีวิต
5. เชื้อถือในความสามารถของมนุษย์

6. มีความเชื่อถือในหลักของเหตุผล
7. ทรนทนและเชื่อถือในคุณค่า ความสามารถ เกียรติยศของผู้อื่น
8. มีความเชื่อถือในวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
9. มีความยุติธรรม
10. มีความสามารถในการขยายขอบเขตความคิดเห็น การคาดคะเนเหตุการณ์
11. สนใจข่าวสารทั้งใกล้และไกลทั่ว
12. มีความมุ่งหวังหรือความปรารถนาในด้านการศึกษาและอาชีพ

Black (1966: 23) นักประวัติศาสตร์ ได้ให้ความเห็นว่า สังคมสมัยใหม่คือสังคมที่ความก้าวหน้าของความรู้ใหม่ ๆ และมีบุคคลที่มีความสามารถในอันที่จะเข้าใจความดีดีของชนชาติและสามารถประยุกต์ความรู้ใหม่ ๆ นี้เพื่อประโยชน์ต่อกิจกรรมของมนุษย์

McClelland (1953: 110-111) นักจิตวิทยา ได้ให้ความเห็นว่า การที่ตนเองและการมีจิตใจที่จะทำอะไรให้บรรลุสำเร็จเป็นคุณลักษณะสำคัญของคนสมัยใหม่

Khal (1968: 4-5) ได้วัดความทันสมัยของบุคคล โดยใช้ดัชนี 14 ประเภท เป็นตัววัด

1. การกระทำอย่างจริงจังให้เกิดผลสำเร็จ (Activism) เป็นค่านิยมที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับค่านิยมในเรื่องการเชื่อถือโชคชะตา (Fatalism) คนสมัยใหม่จะมีค่านิยมที่จะใช้เทคนิควิทยาการต่าง ๆ เพื่อจะเปลี่ยนแปลงโลกให้เป็นไปทางวิถีทางที่เราต้องการ เขาเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ

2. การจัดชั้นของโอกาสก้าวหน้าในชีวิต (Stratification of Life Chances) คนทันสมัยจะมีค่านิยมว่าทุกคนมีโอกาสที่จะเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกันเสมอ หากเรามีความสามารถ และมีความมุ่งมั่นมากปรารถนาที่จะสร้างชีวิตให้เจริญก้าวหน้าไม่ว่าจะมาจากรอบครัวยากจนปานใดก็ตาม เพราะค่านิยมของสังคมที่พิจารณาจากตัวบุคคล จากความสามารถ มิใช่จากชาติกำเนิด

3. การจัดวางชั้นของชุมชน (Community Stratification) คนทันสมัยจะมีค่านิยมที่ตระหนักว่าชุมชนของเขา หรือท้องถิ่นของเขานั้นยึดหลักปกครองแบบประชาธิปไตย และแต่ละคนต่างมีสิทธิแสดงความคิดเห็น ซึ่งมีมาก่อนนโยบายของรัฐ
4. การให้ความสำคัญสูงสุดแก่งานอาชีพ (Occupation Primary) คนทันสมัยจะมีค่านิยมที่มุ่งเน้นปรารถนาจะประสบความสำเร็จในตำแหน่งอาชีพการงาน แม้จะท้อใจเสียสละความสุขส่วนตัวบ้างก็ตาม
5. ความยุ่งพันกับเครือญาติ (Intrication with Relatives) คนทันสมัยพร้อมเสมอที่จะออกจากกลุ่ม ญาติพี่น้อง บิคมารคา เพื่อไปแสวงหาความก้าวหน้าให้กับชีวิตของตน
6. บั๊จเจกชนนิยม (Individualism) คนทันสมัยมักเป็นผู้รู้จักจักการกะเนและกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความเชื่อมั่นตนเอง หลีกเลี่ยงการผูกพันตนเองไว้กับผู้อื่นเพื่อที่เราจะได้มีอิสระเสรีในการแสดงความคิดเห็นและทัศนคติโดยไม่ท้อเกรงว่าบุคคลอื่น ๆ จะไม่เห็นด้วย
7. ความไว้วางใจ (Trust) คนทันสมัยมักเต็มใจที่จะมีความสัมพันธ์คบหาสมาคมกับคนอื่น ๆ แม้แต่กับคนแปลกหน้า
8. การใช้สื่อมวลชน (Participation in Mass Media) คนทันสมัยมักมีความสนใจติดตามข่าวสารบ้านเมืองด้วยการติดตามจากสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ เพื่อทราบเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวของโลกและของชุมชนของตน
9. องค์การขนาดใหญ่ (Big Company) คนทันสมัยชอบให้มีการจัดองค์การอย่างมีระเบียบ มีการวางสายงานตามลำดับชั้น มีการปรับปรุงการทำงานให้เป็นระบบ
10. ค่านิยมเกี่ยวกับการทำงานด้วยมือหรือแรงกาย (Manual Work) คนทันสมัยจะพยายามปรับปรุงการทำงานโดยพยายามใช้เครื่องมือ เครื่องใช้สมัยใหม่เข้ามาเป็นเครื่องมือประกอบการทำงาน แต่ก็ไม่รังเกียจที่จะทำงานด้วยการใช้แรงกาย
11. ความชอบในการใช้ชีวิตในเมือง (Preference of Urban Life) คนทันสมัยตั้งใจที่จะอยู่ในเมืองใหญ่ ๆ เนื่องจากมีโอกาสให้เขาได้แสวงหาความรู้ การเพิ่มทักษะในวิชาชีพ ตลอดจนได้มีการพบปะสมาคมกับบุคคลต่าง ๆ ใ้มากกว่า

12. ความนิยมครอบครัวสมัยใหม่ (Family Modernism) คนทันสมัยจะกระหน่ำ และคำนึงถึงบทบาทหน้าที่ของครอบครัว โดยนิยมจำกัดขนาดครอบครัวมิให้เกิดกำลังเลี้ยงดู

13. ความเคร่งศาสนา (Religiosity) คนทันสมัยจะนับถือศาสนาอย่างมีเหตุ มีผล มีการไตร่ตรองคำสอนอย่างถี่ถ้วน แล้วจึงนับถือด้วยความเลื่อมใสศรัทธา มิใช่การ นับถือตามบรรพบุรุษ หรือเรื่องมงายในสิ่งลึกลับ

14. การเสี่ยงภัย (Risk Taking) คนทันสมัยมีค่านิยมที่กล้าเสี่ยงกล้าลงทุน ทั้งในด้านการปรับปรุงกิจการให้ดีขึ้น หรือการลงทุนใหม่เพื่อผลตอบแทนที่มากขึ้นในชั้นปลาย

Moore (1965: 89) ได้ให้ความเห็นว่า การทำให้ทันสมัยเป็นการเปลี่ยนแปลงจากระบบดั้งเดิมมาเป็นระบบของเทคโนโลยี และการจัดองค์การอย่างมีระเบียบกฎเกณฑ์ในสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่เจริญก้าวหน้าของเศรษฐกิจ จนกระทั่งมีความมั่นคงทางการเมืองเข้มแข็งเกี่ยวกับประเทศตะวันตก

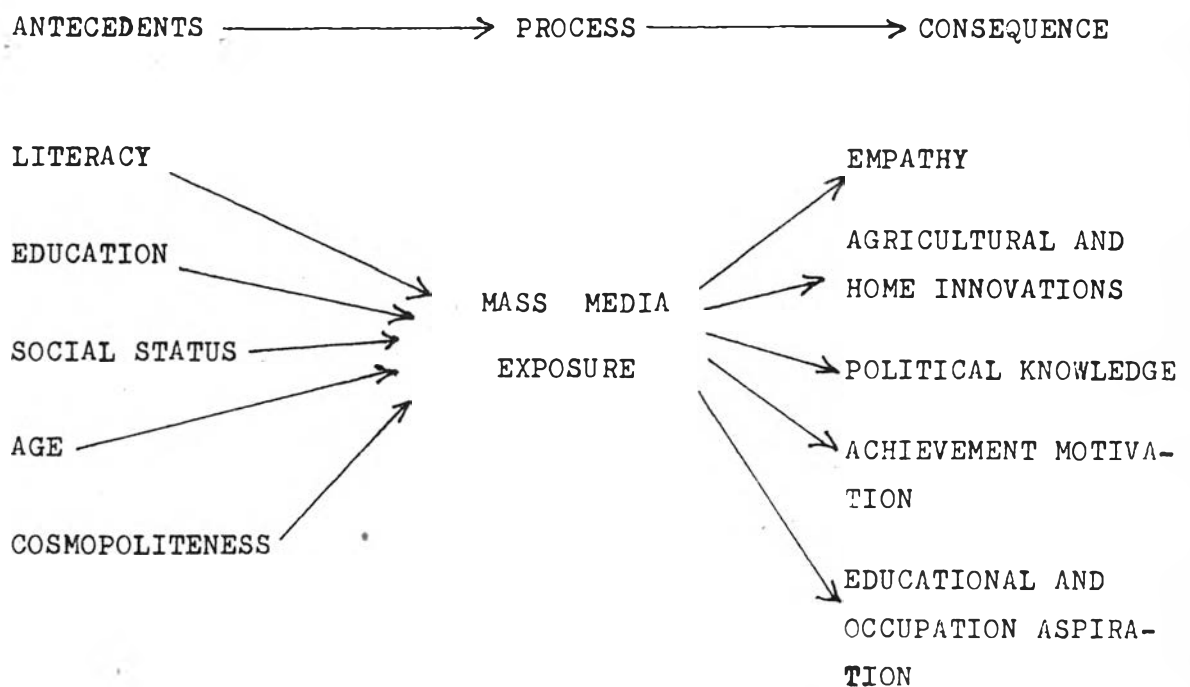
การทำให้ทันสมัยมีหลายแบบ โคอ็ค (Chodak) จำแนกเป็น 3 ชนิด คือ การทำให้ทันสมัยทางอุตสาหกรรม การทำให้ทันสมัยโดยการผสมทางวัฒนธรรม และการทำให้ทันสมัยโดยการปรับปรุงสาธารณูปการต่าง ๆ (Abraham, 1979: 5) เอ็ม. ฟรานซิส อับราฮัม (M. Francis Abraham) แบ่งการทำให้ทันสมัยเป็น 2 ประเภท คือ การทำให้ทันสมัยทางเศรษฐกิจและการทำให้ทันสมัยทางสังคม การทำให้ทันสมัยทางเศรษฐกิจหมายถึง การยกระดับการครองชีพและมาตรฐานชีวิตให้สูงขึ้นโดยมีการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีต่าง ๆ มีการส่งเสริมการลงทุน และมีการจัดระเบียบแบบประชาธิปไตยส่วนการทำให้ทันสมัยทางสังคม หมายถึงการเปลี่ยนแปลงลักษณะ แบบแผน สถานภาพ และบทบาทต่าง ๆ ในสถาบันสังคมเสียใหม่อย่างมีแบบแผน (Abraham, 1979: 5-8) นอกจากนี้ อับราฮัมยังกล่าวว่า การทำให้ทันสมัยนั้นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้าง ทัศนคติ และกระบวนการ และการเปลี่ยนแปลงในด้านใดด้านหนึ่งจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในอีกสองด้านที่เหลือโดยอัตโนมัติอีกด้วย (Abraham, 1979: 9-10)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปิดรับสื่อมวลชนและความทันสมัย

งานวิจัยในต่างประเทศ

- Rogers ได้ทำการศึกษาชาวนาในกลุ่มประเทศลาตินอเมริกาถึงบทบาทของสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นปัจจัยซึ่งอยู่ระหว่างกลางของกระบวนการทำให้ทันสมัย (Rogers 1969 : 104-112)

LITERACY	=	การรู้หนังสือ
EDUCATION	=	การศึกษา
SOCIAL STATUS	=	สถานะทางสังคม
AGE	=	อายุ
COSMOPOLITENESS	=	การติดต่อกับสังคมภายนอก

สรุปได้ว่า บุคคลที่รู้หนังสือ คือ อ่านออกเขียนได้ มีการศึกษาดี มีสถานภาพทางสังคมสูง คือ เป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจพอที่จะซื้อหาหนังสือได้ มีอายุไม่มากนัก และมีประสบการณ์ภายนอกสังคมสูง (หมายถึงการที่บุคคลมีโอกาสติดต่อกับสังคมอื่น ที่อยู่ภายนอกสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่) จะมีการเปิดรับสื่อมวลชน และจากการเปิดรับสื่อมวลชนนี้เอง จะนำมาสู่ความเป็นคนทันสมัย ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย 5 ประการ

1. การเข้าใจบทบาทผู้อื่น (Empathy) คือ การที่บุคคลเข้าใจถึงบทบาทของบุคคลอื่นที่มีอยู่ในสังคม เช่น เข้าใจบทบาทของผู้นำประเทศ เป็นต้น

2. การยอมรับนวัตกรรม (Innovativeness) คือ การที่บุคคลที่คิดสนใจในการรับสิ่งประริษฐ์ หรือแนวความคิดใหม่ ซึ่งได้แก่ การยอมรับนวัตกรรมทางการเกษตร และเรื่องที่อยู่อาศัย

3. ความรู้ในเรื่องการเมือง (Political Knowledge)

4. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) คือการที่บุคคลที่มีความรู้สึก และมีความต้องการที่จะประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงาน

5. ความมุ่งหวังในเรื่องการศึกษาและอาชีพ (Educational and Occupation Aspiration) คือ การที่บุคคลมีความมุ่งหวังที่จะให้บุตรได้มีการศึกษา และอาชีพที่ดียิ่งขั้นกว่าที่บุคคลนั้นเป็นอยู่

จะเห็นได้ว่า การเปิดรับสื่อมวลชนเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการทำให้คนทันสมัย

Daniel Lerner ได้ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการทำให้ทันสมัยในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง (Transition Society) ในประเทศตะวันออกกลาง 7 ประเทศ คือ อิหร่าน อียิปต์ ตุรกี จอร์แดน ซีเรีย เลบานอน และกรีก พบว่ากระบวนการทำให้ทันสมัยจะเริ่มจาก (Lerner, 1958: 43-75)

1. การเป็นเขตเมือง (Urbanization) เพราะเมืองจะเป็นจุดของการเคลื่อนย้ายประชากรจากชนบทมาอยู่อาศัยซึ่งก่อให้เกิดการกระจุกตัวของทรัพยากร และความสามารถบางอย่างซึ่งนำไปสู่ลักษณะของเศรษฐกิจอุตสาหกรรมสมัยใหม่ และ

ศิริกายะ 2525. 129 - 130)

นอกจากนั้นยังมีการสำรวจวิจัยในประเทศโคลัมเบียของ Rogers (1965) และในประเทศตุรกีของ Frey (1964) แสดงให้เห็นว่าการรับสารจากสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความทันสมัยของแต่ละบุคคล

Alex Inkeles และ David Horton Smith ได้ทำการศึกษาในประเทศอาร์เจนตินา ชิลี อินเดีย ปากีสถาน อิสราเอล และไนจีเรีย โดยทำการวิเคราะห์ลักษณะสมัยใหม่ระดับบุคคลและปัจจัยแวดล้อม

จากการศึกษาทั้งกล่าว Inkeles & Smith (1967: 19 - 32) พบว่า

ก) การวิเคราะห์ที่บุคคลหรือปัจจัยภายใน

1. ความพร้อมในการยอมรับประสบการณ์ใหม่ หากบุคคลมีความพร้อมในเรื่องนี้มาก เขาก็จะเป็นคนทันสมัยมากขึ้น เช่น การใช้เมล็ดพันธุ์ชนิดใหม่หรือการไขว้ยุง การทำความรู้จักกับคนแปลกหน้า เป็นต้น
2. ความพร้อมในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หากมีการยอมรับในเรื่องนี้แสดงว่าเป็นคนทันสมัย
3. ความเจริญทางความคิด หากบุคคลสามารถคิดอย่างมีเหตุผลกับสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่เขาโดยเป็นตัวของตัวเอง และสามารถคิดถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัวแม้จะไม่ได้เกิดในชุมชนนั้น ถ้าหากเราสามารถทำให้ความคิดที่กว้างไกลออกไปได้ ก็จะเป็นคนทันสมัยได้
4. การรับทราบข่าวสาร บุคคลที่ทันสมัยจะต้องเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นที่จะรับทราบข่าวสารเสมอ
5. เวลา บุคคลที่ทันสมัยควรอยู่ในโลกของปัจจุบัน คิดถึงอนาคตมากกว่าคิดถึงอดีต
6. ความมีประสิทธิภาพเกี่ยวกับเรื่องความสามารถที่จะเรียนรู้และความมุ่งมั่นที่จะเกิดขึ้นกับตัวของเขาได้ มีเป้าหมายในชีวิตเป็นของตนเอง มีความเชื่อมั่นในความ

ความสามารถของตัวเอง ทั้งเมื่ออยู่กับคนเดียวและเมื่ออยู่กับบุคคลอื่น

7. การวางแผน คนที่ทันสมัยจะต้องเป็นคนรู้จักวางแผนระยะยาวทั้งในทาง
กิจกรรมของชุมชน และในทางชีวิตส่วนตัวของเขาเองด้วย

8. ความเชื่อถือในสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล

9. มีอำนาจที่ถือถือการไร้ทักษะในสาขาอาชีพ และยอมรับด้วย

10. ความมุ่งหวังทางการศึกษาและทางบ้านอาชีพ คนที่ทันสมัยจะสนใจศึกษา
ท้อในระดับสูง มีความต้องการให้บุตรของตนเองประกอบอาชีพที่เข้ากับวิถีชีวิตแบบใหม่ด้วย

11. ความทะนุถนอมและเคารพในตัวของคนอื่น ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะอยู่ใน
สถานะที่สูงหรือต่ำกว่า ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับคนทันสมัย

12. ความเข้าใจในเรื่องการผลิต เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจของบุคคล
ในเรื่องการตัดสินใจในระดับต่ำเกี่ยวกับเรื่องของการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม

ข) การวิเคราะห์ในเรื่องปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ

1. ระบบเครือญาติและระบบครอบครัว ซึ่งคงมีอยู่แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลง
ไปสู่สังคมอุตสาหกรรม

2. สิทธิสตรีจะมีมากขึ้น ทักษะของผู้ชายเปลี่ยนไปยอมรับสถานภาพและสิทธิ
สตรีเท่าเทียมกับผู้ชาย

3. การควบคุมการเกิดและการจำกัดขนาดครอบครัวให้เล็กลง

4. ความเชื่อในศาสนาจะลดลง เมื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีความเชื่อใน
หลักทางวิทยาศาสตร์ มีประสบการณ์มากขึ้น

5. การสื่อสารทั้งในรูปของสื่อมวลชนและไม่ใช่สื่อมวลชน ในสังคมที่ทันสมัย
จะเชื่อสื่อมวลชนมากกว่าเชื่อถือประเพณี

6. การให้ความเคารพในตัวผู้สูงอายุหรือการเคารพในอาวุโสจะยังไม่หมดไป
จากบุคคลที่อยู่ในสังคมอุตสาหกรรม

Pool (1966: 99-109) and Oscar (1951: 99) เห็นตรงกันว่า การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับความทันสมัย ประชาชนที่เปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนมากกว่ามีทัศนคติที่ทันสมัยและมีความก้าวหน้ามากกว่าประชาชนที่เปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนน้อยกว่า

Yih (1977: 129) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อกับระดับความทันสมัยในไทเป พบว่า เนื้อหาของข่าวสารมีความสัมพันธ์กับระดับความทันสมัยของบุคคล

Rao (1966: 70) ศึกษาเปรียบเทียบหมู่บ้าน 2 หมู่บ้านในอินเดีย พบว่าการเปิดรับสื่อมวลชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของบุคคล ทำให้บุคคลมีความทันสมัยขึ้น คือ มีสหสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาด้านการสื่อสารกับการพัฒนาด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

งานวิจัยในประเทศไทย

เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเพศ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา ระดับความเป็นเมือง การติดต่อกับสังคมภายนอก การสื่อสารระหว่างบุคคล ฯลฯ มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชน

บุษมา สุธีธร (2528: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสารกับความทันสมัยของผู้นำท้องถิ่น พบว่า การติดต่อกับสังคมภายนอก การสื่อสารระหว่างบุคคล มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชนเป็นค่าบวก ส่วนอายุและการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชน

พัชนี เขยจรรยา (2525: บทคัดย่อ) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเป็นเมือง การเปิดรับข่าวสาร และความทันสมัยของประชาชน พบว่า คนที่มีระดับความเป็นเมืองสูงจะมีระดับการเปิดรับสื่อมวลชนและข่าวสารสูงกว่าคนที่มีระดับความเป็นเมืองต่ำ

สมศรี วงศ์สิโรจนกุล (2529: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง พฤติกรรมการเปิดรับสาร ความทันสมัย กับความรู้หลักการปฏิบัติทางสุขภาพอนามัยและทัศนคติ ต่อบุคลากรสังคม พบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปิดรับสื่อมวลชนและ การศึกษากับสังคมภายนอก

- เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง เพศ, อายุ, รายได้, ระดับการศึกษา, ระดับความเป็นเมือง, การศึกษากับสังคมภายนอก, การสื่อสารระหว่างบุคคล, การยอมรับ นวัตกรรม มีความสัมพันธ์กับความทันสมัย

สุรียา วีรวงศ์ (2528: บทคัดย่อ) ศึกษาลักษณะสมัยใหม่โดยศึกษาเปรียบเทียบ ระหว่างชุมชนหมู่บ้านกับชุมชนเมืองภายในจังหวัดชลบุรี พบว่า ความแตกต่างด้านอายุ มิได้ ทำให้เกิดความแตกต่างในด้านระดับค่านิยมสมัยใหม่ ความแตกต่างด้านการศึกษาทำให้เกิด ความแตกต่างในด้านระดับค่านิยมสมัยใหม่ในทิศทางเดียวกัน และคนในเขตเมืองเป็นบุคคลที่มีแนวโน้มจะเป็นคนสมัยใหม่มากกว่าคนในชนบท

สุภรณ์ วัชรศิริธรรม (2525: ข) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับ สื่อของครูกับการยอมรับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร ประถมศึกษา 2521 ในโรงเรียนประถมศึกษาพบว่า อายุเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์เป็นปฏิภาคกับ การยอมรับนวัตกรรม คือ ครูที่มีอายุน้อย จะยอมรับนวัตกรรมน้อยลง และวุฒิการศึกษาเป็น ตัวแปรที่เป็นสภาวะภาพที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด

ศิริชัย ศิริกายะ (2525: 142) ศึกษาเรื่องสื่อมวลชนเพื่อการพัฒนาในเขต เมืองปทุมธานี พบว่า การศึกษาไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับค่านิยมสมัยใหม่, การศึกษากับ สังคมภายนอกมีความสัมพันธ์กับค่านิยมสมัยใหม่ในทิศทางเดียวกัน

สมศรี วงศ์สิโรจนกุล (2529: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง พฤติกรรมการเปิดรับสาร ความทันสมัย กับความรู้หลักการปฏิบัติทางสุขภาพอนามัยและทัศนคติ ต่อบุคลากรสังคม พบว่า อายุมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความทันสมัย การศึกษามีความสัมพันธ์ กับความทันสมัยในเชิงบวก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรักษาศิลของพระสงฆ์

จากการค้นคว้างานวิจัยเท่าที่มีอยู่พบว่า ลักษณะของงานวิจัยที่เกี่ยวกับพระสงฆ์ส่วนใหญ่ จะมุ่งไปที่บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาสังคม งานวิจัยที่เกี่ยวกับการรักษาศิลของพระสงฆ์โดยตรงนั้นยังไม่มีปรากฏ ที่มีปรากฏจะเป็นงานวิจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์ หรือกิจที่สงฆ์ควรทำควรจะมีลักษณะเช่นไร เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาสังคม เช่น งานวิจัยของ

เจียมพงษ์ วงศ์ธรรม (2519: ข-ง) ศึกษาถึงเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม โดยศึกษาบทบาทในการศึกษาทั่วไปทั้งทางโลก และทางธรรม การเผยแผ่ธรรมะ และการสงเคราะห์ประชาชน ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการช่วยสอนหนังสือ และขณะสอนได้เน้นให้ประชาชนเข้าใจสิทธิ และหน้าที่ นอกเหนือจากการสอนก็ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา และกิจกรรมอื่น ๆ พบว่าพระสงฆ์มีกิจกรรมสูงขึ้นตามจำนวนพรรษาที่บวช พระสงฆ์ต้องการที่จะมีบทบาทในการศึกษาเพิ่มขึ้น โดยประสงค์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของชาติปรับปรุงหลักสูตรวิชาเกี่ยวกับศีลธรรม และศาสนาในลักษณะที่พระสงฆ์จะเข้าไปสอนได้ ในด้านการเผยแผ่ธรรมะเพื่อพัฒนาจิตใจของประชาชน พบว่าพระสงฆ์จาริกออกชนบท ใช้น้ำส้อมวลชนเผยแผ่ธรรมะ สอนให้เจริญกรรมฐาน ออกเยี่ยมประชาชน นำพัฒนาท้องถิ่น วัด โรงเรียน และมีส่วนร่วมในวันสำคัญทางศาสนา พระสงฆ์ส่วนใหญ่คิดว่างานพระธรรมทูต การเผยแผ่ธรรมะโดยส้อมวลชน และการบรรพชาสามเณรในภาคฤดูร้อน จำเป็นในการเผยแผ่ธรรมะ พร้อมกับประสงค์ที่จะได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้เบื้องต้นในการแพทย์ และการสังคมสงเคราะห์ที่ถูกต้องวิชาการ ด้านการสงเคราะห์ประชาชนพบว่าพระสงฆ์เป็นผู้นำทางพิธีกรรมศาสนา ให้ความแนะนำปรึกษาปัญหาชีวิต และพัฒนาทางจิตใจ เยี่ยมประชาชนที่โรงพยาบาล และที่บ้าน วัดต่าง ๆ สงเคราะห์ประชาชนด้วยการให้ยืมสิ่งของเครื่องใช้ จัดสถานที่พักแรมภายในวัด รักษาพยาบาลผู้ป่วย และสงเคราะห์เด็กก่อนวัยเรียน ในกิจกรรมต่าง ๆ พระมีกิจกรรมน้อยมาก เพราะมีการเจริญกรรมฐานซึ่งเป็นการพัฒนาตนเองก่อนที่จะไปพัฒนาผู้อื่น พระสงฆ์ 3 ใน 4 ส่วน เห็นด้วยในการที่จะพัฒนาบทบาทของตนเอง คิดว่ามีความพร้อม และความเชื่อมั่นจะทำได้โดยได้รับการสนับสนุนจากประชาชน และไม่มีความขัดแย้ง ต้องการพัฒนาจิตใจประชาชนมากกว่าท่านอื่น

พระสงฆ์พยายามปรับปรุงบทบาทเดิมของตน เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสังคม โดยการพัฒนาตนเองทางการศึกษาให้สูงขึ้น นอกเหนือจากการมีศีล และสมาธิ และพระสงฆ์สามารถนำสิ่งนี้ไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดี เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในด้านการศึกษาสุภาพชนมัย ตลอดจนการสงเคราะห์ช่วยเหลือต่าง ๆ จะเห็นได้ว่างานเหล่านี้เป็นบทบาทที่แท้จริงของพระสงฆ์ ซึ่งน่าจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมได้

กรณีการ โอมูเฆ (2526: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสหบาลชาวน หมู่บ้านท่าสร้าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อปี พ.ศ. 2526 ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์เป็นสื่อบุคคลที่มีความสามารถ และทรงคุณค่าในการพัฒนาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ เพราะในทัศนะของประชาชนมีความเห็นว่าพระสงฆ์เป็นสื่อบุคคลที่ประกอบไปด้วยความน่าไว้วางใจ ความสามารถในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลกับประชาชน และความกระตือรือร้นในการทำงานพัฒนาท้องถิ่น การมีพระสงฆ์เป็นสื่อบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจ ขอมริบนับถือ และความเชื่อมั่นจากประชาชน จึงน่าจะมีการสนับสนุนให้พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นผู้นำความคิด เป็นผู้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร ความรู้ ความคิด และนวัตกรรมอย่างเต็มที่ ก่อนอื่นรัฐบาลน่าจะได้ตระหนักถึงความสำคัญของพระสงฆ์ในฐานะที่เป็นสื่อบุคคล เพื่อช่วยสนับสนุนการพัฒนาชนบท และเพื่อที่พระสงฆ์จะได้กระทำหน้าที่อย่างเต็มที่ รัฐบาลควรจัดอบรมให้พระสงฆ์ได้มีความรู้ในหลักการพัฒนา นอกเหนือไปจากหลักธรรมที่ท่องศึกษา และให้ถือเป็นนโยบายว่า การช่วยเหลือเพื่อมนุษยจะเป็นกุศลมหาศาลได้ เมื่อได้มีการเตรียมพระสงฆ์เพื่อสนับสนุนงานพัฒนาแล้ว นโยบายการให้ทรัพยากรทางการสื่อสารของประเพณีให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดควรได้บรรจุพระสงฆ์ในฐานะสื่อบุคคลที่หาได้ในท้องถิ่น แก่จำนวนเท่าที่มีได้ในการส่งเสริมการพัฒนาชนบท

อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว (2525: 86-88) ได้ทำการศึกษามหาวิทยาลัยของพระสงฆ์ในสังคมลานนาไทย เมื่อปี พ.ศ. 2525 พบว่าในสังคมดังกล่าวกลุ่มพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในสังคม ทั้งแก่ท้องถิ่น พระสงฆ์ได้รับการยอมรับในสังคมให้มีฐานะสูง เป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ส่งเสริมจริยธรรมหลักของศาสนา มีบทบาทอย่างมากในการอบรมสั่งสอนสมาชิกในกลุ่มสังคมทุกกลุ่ม ให้มีแนวคิดไปในทางเดียวกันสมาชิกทุกกลุ่มยึดสถาบันศาสนาเป็นแกนกลางในการกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม นอกเหนือจากกฎหมาย และจารีตประเพณีอื่น ๆ พระสงฆ์หรือวัดเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน เมื่อมีงานเทศกาล วัดจะบริการค้ำคนสถานที่ และช่วยประกอบพิธีกรรม

ตลอดจนงานมันเทิงต่าง ๆ รวมไปถึงการจัดบริการให้ทุกคนในหมู่บ้าน เมื่อมีเหตุการณ์ร้ายแรงในบ้านเมืองประชาชนจะนึกถึงพระสงฆ์ก่อนบุคคลอื่น และจะมาขอให้พระสงฆ์ช่วยเหลือ ด้านการศึกษา พระสงฆ์จะบริการสั่งสอนลูกหลานให้การศึกษาฟรี นอกจากหน้าที่นี้ของวัดกว้างขวางเกินไป เจ้าอาวาสก็จะอนุญาตให้คนยากจนเข้ามาอยู่อาศัยได้ เรียกว่า "อยู่ที่วัด" ซึ่งปรากฏทั่วไปแม้ในปัจจุบัน

ในค่านเศรษฐกิจและสังคม บรรพต วีระสัย และคณะก็ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ โดยศึกษาเฉพาะกรณีในวัดเขตกรุงเทพมหานครและฉะเชิงเทรา

ผลการวิจัยพบว่าพระสงฆ์มีบทบาทในด้านต่าง ๆ มีดังนี้

- (1) ด้านเศรษฐกิจ พระสงฆ์มีบทบาทส่งเสริมให้ประชาชนประกอบอาชีพสุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีบทบาทในการสอนงานอาชีพหัตถ์มีมือ เช่น การนวดแผนโบราณ ยาสมุนไพร ศิลปกรรม การก่อสร้าง เป็นต้น
- (2) ด้านสังคม บทบาทของพระสงฆ์ค่านนี้คือ การอบรมจริยธรรม การลดการเสพยาเสพติด การอนุเคราะห์ผู้ยากไร้ การสงเคราะห์ผู้มีปัญหาทางใจ การอนุเคราะห์ผู้เดินทาง การช่วยเหลือกิจกรรมของประชาชน เช่น การใช้วัดเป็นที่พักเก็บของศักดิ์สิทธิ์ อนุเคราะห์หลังท่วเลียยงให้ยืมเครื่องใช้ เป็นต้น และยังมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนอีกด้วย
- (3) ด้านการศึกษา พระสงฆ์มีบทบาทค่านการศึกษาหลายประการ ได้แก่ การให้ความรู้แก่พระสงฆ์และประชาชนทั้งภายในและภายนอกวัด การสร้างโรงเรียนในวัด
- (4) ด้านการเมืองการปกครอง พระสงฆ์มีบทบาทโดยอ้อมค่านการเมืองการปกครองในเชิงเหนียวรั้ง การปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับธรรมะ (บรรพต และคณะ, 2523 : 1-53)

เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในประเทศไทยนี้มีชาวต่างชาติคนหนึ่ง คือ รูธอินจ์ เทียนซ์ (Ruth-Inge Heinze) ทำการวิจัยไว้โดยให้ชื่อเรื่องว่า "บทบาทของพระสงฆ์ในประเทศไทยสมัยใหม่" (The Role of the Sangha in Modern Thailand) งานวิจัยดังกล่าวเป็นการศึกษาทางค่านมานุษยวิทยา มีการพรรณนาถึงประวัติ แนวคิด ศิลปะ วัฒนธรรม และพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ตลอดจนบทบาทของพระธรรมทูตและพระธรรมจาริกในประเทศไทย (Hienze, 1976)

งานวิจัยอีกเรื่องหนึ่งที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์คือ ปริชญานิพนธ์ เรื่อง "สงฆ์พุทธ ชรราวาสพุทธ การศึกษาการจักระเบียบวัดเขตเมืองในประเทศไทยภาคกลาง (Buddhist Monk, Buddhist Layman A Study of Urban Monastic Organization in Central Thailand) ของเจน บุนนาค ซึ่งเป็นภาษาอังกฤษ เนื้อหาใน ปริชญานิพนธ์เรื่องนี้เป็นการศึกษาถึงระบอบสังคัมไทย บทบาทของพระสงฆ์และพุทธศาสนิก ฝายชรราวาส และภิกษุสงฆ์ในจังหวัดอยุธยา ลักษณะของปริชญานิพนธ์จึงออกมาในรูปแบบ ของผลงานทางมานุษยวิทยาเช่นกัน (Jane Bunnage, 1973)

นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2525 ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ได้เสนอผลงานวิจัยเป็น ภาษาอังกฤษที่ปรึกษาเอเชียอาคเนย์ศึกษาของแคนาดา (CANADIAN COUNCIL FOR SOUTH-EAST ASIAN STUDIES) เรื่องหนึ่งเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระในมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่มีต่อ สถานภาพและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคัมไทย งานวิจัยดังกล่าวมีชื่อเรื่องว่า "พุทธศาสนากับ การพัฒนาประเทศ. ศึกษากรณีมหาวิทยาลัยสงฆ์ (BUDDHISM, NATIONAL DEVELOPMENT. Case Study of Buddhist Universities) ผลงานวิจัยบ่งชี้ว่าพระสงฆ์ส่วนใหญ่ใน มหาวิทยาลัยสงฆ์เห็นว่าในด้านการศึกษานั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีการปรับปรุงระบบการ บริหารงาน ระบบการสอนและการจัดหลักสูตร ส่วนในท่ามบทบาทต่อสังคัม พระสงฆ์ควร ปรับปรุงความรับผิดชอบต่อสังคัม ปรับปรุงบทบาทในการเป็นผู้นำทางศีลธรรม ตลอดจนคุณภาพ ของพระภิกษุ (Chatsumarn Kabilsingh, 1982)

งานวิจัยของ วัชรพล รัชชโรช และคณะ คือ เรื่อง "บทบาทของสถาบันสงฆ์ใน การพัฒนาชนบท" ผลการวิจัยพบว่า ประชากรในชนบทได้คาดหวังบทบาทในการพัฒนาชนบท ของพระสงฆ์ไว้ค่อนข้างสูง และมีความเห็นว่า พระสงฆ์มีความสนใจในงานด้านนี้มาก สอดคล้องกับการปฏิบัติงานในบทบาทจริงของสงฆ์ซึ่งสูงตามระดับความสนใจ ฉะนั้นจึงควรให้ ความสนับสนุนในด้านของงบประมาณการศึกษาและความคล่องตัวในการปฏิบัติงานในด้านการ เป็น ผู้อบรมสั่งสอน เพื่อสร้างงานพัฒนา ทั้งนี้โดยปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรอื่น ๆ ของรัฐ โดย ไม่ขัดวินัยสงฆ์และไม่เกินขีดความสามารถของพระสงฆ์ ส่วนการปรับปรุงสถาบันสงฆ์ให้เหมาะสม ในการพัฒนาชนบทควรปรับปรุงดังนี้ คือ

(1) กิจกรรมต่าง ๆ ในเรื่องเกี่ยวกับการอบรมพระสงฆ์ ควรเป็นกิจกรรมทั้งใน
 ด้านการพัฒนาวิถุ พัฒนาอาชีพ พัฒนาจิตใจ การศึกษา งานสาธารณกุศลมูลฐาน เคาร
 ความมั่นคงสามัคคี การปกครอง

(2) การปรับปรุงการศึกษาของพระสงฆ์ในท่านต่าง ๆ ควรปรับปรุงทั้งในด้าน
 ปรัชญาธรรม ขรรณมาลี ขรรณวินัย การศึกษาทั้งทางโลกทางธรรม การเทศน์สั่งสอนตลอด
 จนการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทที่ไม่ขัดข้องวินัยสงฆ์

(3) แก้วไข กฏ ระเบียบ คำสั่ง ของคณะสงฆ์ที่ไม่เลือกอำนาจในการพัฒนา
 ชนบท ควรปรับปรุงในด้านระเบียบวินัยในการทำงาน ด้านการศึกษาและทุกด้านที่จะไม่ขัดข้อง
 วินัยสงฆ์

(4) ในทางการปรับปรุงเกี่ยวกับวิธีการและเนื้อหาสาระในการอบรมศีลธรรม และ
 จริยธรรมแก่ประชาชนควรมีการปรับปรุงในด้านวิธีการและเนื้อหาสาระให้ทันสมัย ด้านพุทธ
 ศาสนา ด้านจริยธรรม ศีลธรรม และวัฒนธรรม

(5) ควรมีการปรับปรุงในด้านให้วัดเป็นผู้ฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณี เป็นสถานที่ใ้
 อบรมฝึกฝนวิชาชีพ ใ้ประชุมคณะกรรมกรและเป็นแหล่งอบรมศีลธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจให้วัด
 เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาชนบท (ฉัฐพล ชันชโรย และคณะ, 2527)

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวกับการประพฤติกฎปฏิบัติของพระสงฆ์หรือกิจที่พระสงฆ์ควรกระทำ
 เช่น งานวิจัยของ

พลศักดิ์ จิรโกกรศิริ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ความเชื่อในพุทธธรรม สถานภาพ
 ในสถานสงฆ์ และความเชื่อทางการเมืองของพระสงฆ์ไทย" พบว่าในส่วนที่เกี่ยวกับความเชื่อ
 ทางพุทธศาสนาของพระสงฆ์ พระสงฆ์มีความเชื่อในหลักธรรมส่วนใหญ่ค่อนข้างมาก มีเพียง
 หลักธรรมส่วนน้อยเท่านั้นที่พระสงฆ์ให้ความสำคัญน้อย และได้ข้อสรุปรวมว่า ถ้าพระสงฆ์
 ความตระหนักในความเชื่อถือเกี่ยวกับหลักการปกครองโดยธรรม วิธีการปกครองโดยธรรม
 และวิถีชีวิตที่ขรรณ (กลุ่มโลกิยขรรณ) ในระดับสูง พระสงฆ์แนวโน้มที่จะมีความเชื่อใน
 หลักการ วิธีการและวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยมากกว่าอำนาจนิยมโตเคมีเงื่อนโซว่า ถ้า
 พระสงฆ์ระดับปรัยิทธิขรรณและพรรษาสูงขึ้น จะทำให้ความสัมพันธข่างักมีแนวโน้มสูงขึ้น
 หมายความว่า ถ้าพระสงฆ์ระดับปรัยิทธิขรรณและพรรษาสูงขึ้นก็มีความตระหนักในความเชื่อ

เกี่ยวกับกลุ่มโศกภัยธรรมมากขึ้น จะมีแนวโน้มในความเชื่อทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมากกว่าอำนาจนิยม ส่วนสถานภาพทัศนิกาย พระสังฆาธิการและสมณศักดิ์ก็มิแตกต่างอย่างเห็นเพียงเล็กน้อย

อารโย ภิกขุ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "พุทธศาสนากับสังคมไทยบางแห่งในปัจจุบัณ" พบว่า ผลของการสำรวจทัศนคติของท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ๗ 15 ท่าน ท่อข้อความสัมภาษณ์ที่ว่า "พระสงฆ์ควรงดเว้นการกระทำอะไรบ้าง เท่าที่กระทำอยู่ในปัจจุบัน" เนื่องจากคำทออบในประเด็นนี้ เป็นข้อคิดเห็นแบบปฏิบัติและการกระทำบางประการที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ข้อมเป็นการยากลำบากในการที่จะแสดงข้อคิดเห็นใด ๆ หนึ่งให้กระหมกระหมือกับบุคคลหรือองค์การใด ๆ ที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาซึ่งมีการปฏิบัติและมีแนวความคิดแตกต่างกันอยู่หลายฝ่าย จึงมีบางท่านได้แสดงข้อคิดเห็นไว้รวม ๆ มิได้ระบุการกระทำให้ชัดเจน และมีอยู่บางท่านที่งดเว้นไม่แสดงข้อคิดเห็นในประเด็นนี้ แต่ได้นำไปแสดงความคิดเห็นรวมอยู่ในประเด็นอื่นซึ่งมีความเกี่ยวข้องกัน

ผลการสำรวจข้อคิดเห็นของท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ๗ ในประเด็นนี้ ปรากฏว่า อาจแบ่งลักษณะกลุ่มความคิดเห็นได้ 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ประมาณร้อยละ 14.29 มีความเห็นว่า พระสงฆ์อาจงดเว้นหรือปฏิบัติเพื่อตนเองและสังคมได้บางประการ โดยไม่ไ้ระบุสิ่งที่ควรงดเว้นไว้

กลุ่มที่ 2 ประมาณร้อยละ 78.57 มีความเห็นว่า พระสงฆ์อาจงดเว้นหรือปฏิบัติเพื่อตนเองและสังคมได้บางประการ โดยระบุสิ่งที่ควรงดเว้นไว้เป็นตัวอย่าง เช่น

1. การกระทำที่แข่งขันกันพัฒนาในสถานวัดอุณิยมจนุแล้วในก้านจิตนิยม จะสูญเสียโดยมิได้คำนึงถึง เช่น แข่งขันกันพัฒนาการวิถุ มีอุโบสถและศาลาการเปรียญเป็นต้น
2. การบอกรับให้เบอร์
3. การเรียโรจนเกินขอบเขต
4. การเผยแพร่โดยขาดการควบคุม
5. การประพฤติปฏิบัติที่ไม่เป็นสมณสาธูป
6. ฯลฯ

กลุ่มที่ 3 ประมาณร้อยละ 7.14 มีความเห็นว่า พระสงฆ์อาจงดเว้นหรือปฏิบัติ
เพื่อตนเองได้บางประการ แต่ไม่ควรปฏิบัติใดๆ เพื่อสังคมทั้งสิ้น พระสงฆ์อาจไม่ต้องทำ
กิจการทุกอย่างที่ขัดต่อพระธรรมวินัย หรืออยู่นอกเหนือพระธรรมวินัย เช่น การวิจัย เป็นต้น
พระสงฆ์ควรกระทำแต่ ธรรมวินัย คือ วิจัยบุญจันท์แต่เพียงเท่านั้น